

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (četvrto vijeće)

16. siječnja 2025.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Pravosudna suradnja u kaznenim stvarima – Direktiva (EU) 2016/343 – Pravo sudjelovati na raspravi – Članak 8. stavak 2. – Suđenje u kojem je osuđujuća ili oslobađajuća odluka donesena u odsutnosti – Uvjeti – Članak 8. stavak 4. – Obveza obavještanja osobe kojoj je suđeno u odsutnosti o dostupnim pravnim sredstvima – Članak 9. – Pravo na obnovu postupka ili na drugo pravno sredstvo kojim se omogućuje novo utvrđivanje merituma predmeta i koje može dovesti do ukidanja izvorne odluke – Članak 10. stavak 1. – Pravo na djelotvoran pravni lijek – Nacionalni propis koji priznavanje prava na obnovu postupka uvjetuje podnošenjem zahtjeva za ponovno pokretanje kaznenog postupka pravosudnom tijelu pred kojim se osoba kojoj je suđeno u odsutnosti mora pojaviti”

U predmetu C-400/23,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Sofijski gradski sad (Gradski sud u Sofiji, Bugarska), odlukom od 29. lipnja 2023., koju je Sud zaprimio 29. lipnja 2023., u kaznenim postupcima protiv

VB,

uz sudjelovanje:

Sofijska gradska prokuratura,

SUD (četvrto vijeće),

u sastavu: C. Lycourgos (izvjestitelj), predsjednik trećeg vijeća, u svojstvu predsjednika četvrtog vijeća, S. Rodin i O. Spineanu-Matei, suci,

nezavisni odvjetnik: J. Richard de la Tour,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani dio postupka,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za Europsku komisiju, M. Wasmeier i I. Zaloguin, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 11. srpnja 2024.,

* Jezik postupka: bugarski

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 8. stavka 4., članka 9. i članka 10. stavka 1. Direktive (EU) 2016/343 Europskog parlamenta i Vijeća od 9. ožujka 2016. o jačanju određenih vidova pretpostavke nedužnosti i prava sudjelovati na raspravi u kaznenom postupku (SL 2016., L 65, str. 1.).
- 2 Taj je zahtjev upućen u okviru kaznenih postupaka pokrenutih protiv VB-a u vezi s radnjama koje mogu činiti kaznena djela za koja se može izreći kazna oduzimanja slobode.

Pravni okvir

Pravo Unije

Direktiva 2016/343

- 3 Uvodne izjave 9., 10., 12., 33., 39., 44., 47. i 48. Direktive 2016/343 glase:
 - „(9) Svrha je ove Direktive jačanje prava na pošteno suđenje u kaznenom postupku utvrđivanjem zajedničkih minimalnih pravila o određenim vidovima pretpostavke nedužnosti i pravu sudjelovati na raspravi.
 - (10) Utvrđivanjem zajedničkih minimalnih pravila o zaštiti postupovnih prava osumnjičenika ili optuženika, ova Direktiva nastoji ojačati međusobno povjerenje država članica u njihove sustave kaznenog pravosuđa [...]
 - [...]
 - (12) Ova bi se Direktiva trebala primjenjivati na fizičke osobe koje su osumnjičene ili optužene u kaznenom postupku. Trebala bi se primjenjivati od trenutka kada je osoba osumnjičena ili optužena za počinjenje kaznenog djela ili navodnog kaznenog djela te stoga čak i prije nego što su nadležna tijela države članice obavijestila osobu, službenim dopisom ili na neki drugi način, da je osumnjičenik ili optuženik. Ova bi se Direktiva trebala primjenjivati u svim fazama kaznenog postupka sve dok odluka o konačnom utvrđivanju je li osumnjičenik ili optuženik počinio kazneno djelo ne postane konačna. Pravni postupci i pravna sredstva koji su dostupni samo kad je ta odluka postala konačna, uključujući postupke pred Europskim sudom za ljudska prava, ne bi trebali biti obuhvaćeni ovom Direktivom.
 - [...]
 - (33) Pravo na pošteno suđenje jedno je od temeljnih načela demokratskog društva. Pravo osumnjičenika i optuženika da sudjeluje na raspravi temelji se na tom pravu te bi trebalo biti osigurano diljem [Europske] unije.

[...]

- (39) Kada države članice pružaju mogućnost održavanja rasprava u odsutnosti osumnjičenika ili optuženika, ali uvjeti za donošenje odluke u odsutnosti pojedinog osumnjičenika ili optuženika nisu ispunjeni jer osumnjičenik ili optuženik nije lociran unatoč uložnim razumnim naporima, primjerice zato što je u bijegu, donošenje odluke u odsutnosti osumnjičenika ili optuženika ipak bi trebalo biti moguće, kao i izvršenje te odluke. U tom bi slučaju države članice trebale osigurati da u trenutku kada se osumnjičenici ili optuženici obavješćuju o toj odluci, posebno prilikom uhićenja, također budu informirani o mogućnosti osporavanja odluke i pravu na obnovu postupka ili na drugo pravno sredstvo. Te informacije trebalo bi dostaviti u pisanom obliku. Te se informacije mogu dostaviti i usmeno, pod uvjetom da se činjenica o njihovu dostavljanju primi na znanje u skladu s postupkom bilježenja podataka predviđenim nacionalnim pravom.

[...]

- (44) Načelom učinkovitosti zakonodavstva EU-a zahtijeva se od država članica da uspostave prikladna i učinkovita pravna sredstva u slučaju povrede prava koja pojedinci imaju u skladu sa zakonodavstvom Unije. Učinkovito pravno sredstvo dostupno u slučaju povrede bilo kojeg od prava iz ove Direktive trebalo bi imati, u što većoj mogućoj mjeri, učinak stavljanja osumnjičenika ili optuženika u isti položaj u kojem bi se našli da nije došlo do povrede, s ciljem zaštite prava na pošteno suđenje i prava na obranu.

[...]

- (47) Ovom se Direktivom podržavaju temeljna prava i načela koja su priznata Poveljom [Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja)] i [Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, potpisanom u Rimu 4. studenoga 1950. (u daljnjem tekstu: EKLJP)], uključujući [...] pravo na učinkovito pravno sredstvo i pravo na pošteno suđenje [...] U obzir bi prije svega trebalo uzeti članak 6. [UEU-a] u skladu s kojim Unija priznaje prava, slobode i načela određena Poveljom te u skladu s kojim temeljna prava, kako su zajamčena [EKLJP-om], i kako proizlaze iz ustavnih tradicija zajedničkih državama članicama, čine opća načela prava Unije.
- (48) S obzirom na to da se ovom Direktivom utvrđuju minimalna pravila, države članice trebale bi moći proširiti prava utvrđena ovom Direktivom kako bi osigurale višu razinu zaštite. Razina zaštite koju pružaju države članice nikad ne bi smjela pasti ispod razine standarda predviđenih Poveljom i EKLJP-om, kako ih tumače Sud i Europski sud za ljudska prava.”

4 Članak 1. te direktive, naslovljen „Predmet”, određuje:

„Ovom se Direktivom utvrđuju zajednička minimalna pravila koja se odnose na:

- (a) određene vidove pretpostavke nedužnosti u kaznenim postupcima;
- (b) pravo sudjelovati na raspravi u kaznenom postupku.”

5 U skladu s člankom 2. navedene direktive, naslovljenim „Područje primjene”:

„Ova se Direktiva primjenjuje na fizičke osobe koje su osumnjičenici ili optuženici u kaznenom postupku. Primjenjuje se u svim fazama kaznenog postupka, od trenutka kada je osoba osumnjičena

ili optužena za počinjenje kaznenog djela ili navodnog kaznenog djela pa sve do trenutka kada odluk[a] o konačnom utvrđivanju je li ta osoba počinila predmetno kazneno djelo postane konačna.”

6 U članku 8. te direktive, naslovljenom „Pravo sudjelovati na raspravi”, određuje se:

„1. Države članice osiguravaju da osumnjičenici i optuženici imaju pravo sudjelovati na raspravi u kaznenom postupku koji se vodi protiv njih.

2. Države članice mogu predvidjeti da se rasprava koja može završiti donošenjem odluke o krivnji ili nedužnosti osumnjičenika ili optuženika može voditi u njegovoj odsutnosti pod uvjetom da:

(a) osumnjičenik ili optuženik pravovremeno je obaviješten o raspravi i o posljedicama nedolaska; ili

(b) osumnjičenika ili optuženika koji je obaviješten o raspravi zastupa opunomoćeni branitelj kojeg je osumnjičenik ili optuženik sam imenovao ili ga je imenovala država.

3. Odluka koja je donesena u skladu sa stavkom 2. može se izvršiti protiv dotičnog osumnjičenika ili optuženika.

4. Kada države članice predvide mogućnost održavanja suđenja u odsutnosti osumnjičenika ili optuženika, ali nije moguće ispuniti uvjete iz stavka 2. ovog članka jer se osumnjičenik ili optuženik ne može locirati unatoč ulaganju razumnih naporâ, države članice mogu predvidjeti mogućnost donošenja i izvršenja odluke. U tom slučaju države članice osiguravaju da u trenutku kada se osumnjičenici ili optuženici obavješćuju o toj odluci, posebno prilikom uhićenja, također budu informirani o mogućnosti osporavanja odluke i pravu na obnovu postupka ili na drugo pravno sredstvo u skladu s člankom 9.

[...]”

7 Članak 9. Direktive 2016/343, naslovljen „Pravo na obnovu postupka” glasi:

„Države članice osiguravaju da osumnjičenici ili optuženici koji nisu sudjelovali na raspravi u kaznenom postupku koji se vodio protiv njih i u slučaju da nisu bili ispunjeni uvjeti iz članka 8. stavka 2. imaju pravo na obnovu postupka ili drugo pravno sredstvo kojim se omogućuje novo utvrđivanje merituma predmeta, uključujući ispitivanje novih dokaza, što bi moglo dovesti do ukidanja izvorne odluke. U tom pogledu države članice jamče da dotični osumnjičenici i optuženici imaju pravo biti nazočni i sudjelovati na raspravi u skladu s postupcima predviđenima nacionalnim pravom te ostvariti svoja prava na obranu.”

8 Članak 10. te direktive, naslovljen „Pravna sredstva”, u stavku 1. predviđa:

„Države članice osiguravaju da osumnjičenici i optuženici, ako su njihova prava iz ove Direktive prekršena, imaju na raspolaganju učinkovito pravno sredstvo.”

Okvirna odluka 2002/584

9 Članak 4.a Okvirne odluke Vijeća 2002/584/PUP od 13. lipnja 2002. o Europskom uhidbenom nalogu i postupcima predaje između država članica (SL 2002., L 190, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 83. i ispravak SL 2013., L 222, str. 14.), kako je

izmijenjena Okvirnom odlukom Vijeća 2009/299/PUP od 26. veljače 2009. (SL 2009., L 81, str. 24.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 16., str. 169.) (u daljnjem tekstu: Okvirna odluka 2002/584), predviđa:

„1. Pravosudno tijelo izvršenja može također odbiti izvršiti europski uhidbeni nalog izdan radi izvršenja kazne zatvora ili mjere oduzimanja slobode ako se osoba nije osobno pojavila na suđenju koje je rezultiralo odlukom, osim ako se u europskom uhidbenom nalogu navodi da je osoba u skladu s dodatnim postupovnim zahtjevima utvrđenima u nacionalnom pravu države članice izdavanja:

[...]

(d) joj odluka nije osobno dostavljena, nego:

i. će joj biti osobno dostavljena bez odgode nakon predaje te će biti izričito obaviještena o svojem pravu na obnovu postupka ili žalbu, pri čemu ta osoba ima pravo sudjelovati te se mogu preispitati ključne činjenice predmeta zajedno s novim dokazima, što može dovesti do ukidanja početne odluke;

– i

ii. bit će obaviještena o roku u kojem mora zahtijevati obnovu postupka ili podnijeti žalbu, kako se navodi u odgovarajućem europskom uhidbenom nalogu.

[...]

3. Ako se osoba predala prema uvjetima iz stavka 1. točke (d) te zahtijeva obnovu postupka ili je podnijela žalbu, zadržavanje te osobe u očekivanju takve obnove postupka ili postupka povodom žalbe, sve do dovršetka tih postupaka, preispituje se u skladu s pravom države članice izdavanja, bilo redovito ili na zahtjev dotične osobe. Takvo preispitivanje posebno obuhvaća mogućnost suspenzije ili prekida zadržavanja. Obnova postupka ili žalbeni postupak počinju pravovremeno po predaji.”

Bugarsko pravo

10 Člankom 15. stavcima 2. i 3. Nakazatelno-procesualnog kodeksa (Zakonik o kaznenom postupku) (DV br. 86 od 28. listopada 2005.), u njegovoj verziji primjenjivoj na glavne postupke (u daljnjem tekstu: NPK) predviđa se:

„(2) Optuženici i druge osobe koje sudjeluju u kaznenom postupku raspolazu svim postupovnim sredstvima koja su potrebna za obranu njihovih prava i legitimnih interesa.

(3) Sudac, državni odvjetnik i istražna tijela obavijestit će osobe iz stavka 2. o njihovim postupovnim pravima i osigurati im mogućnost njihova ostvarivanja.”

11 Člankom 423. stavcima 1. do 4. NPK-a određuje se:

„(1) U roku od šest mjeseci od dana saznanja za pravomoćnu kaznenu osudu [...], osoba osuđena u odsutnosti može zahtijevati obnovu kaznenog [postupka] pozivajući se na svoju odsutnost tijekom [tog postupka]. Zahtjev se prihvaća, osim ako osuđena osoba nije pobjegla nakon što je obaviještena o točkama optužnice tijekom istrage, tako da se nije mogao provesti postupak

predviđen člankom 247.c stavkom 1., ili ako se, nakon što se navedeni postupak proveo, nije pojavila na raspravi bez opravdanog razloga.

(2) Osim ako sud ne odredi drukčije, navedeni zahtjev ne odgađa izvršenje kaznene osude.

(3) Obnova kaznenog [postupka] obustavlja se ako se osoba osuđena u odsutnosti ne pojavi na raspravi bez opravdanog razloga.

(4) Ako je osobi osuđenoj u odsutnosti oduzeta sloboda u okviru izvršenja pravomoćne osude, a sud dopusti obnovu kaznenog postupka, taj sud u svojoj odluci odlučuje i o mjeri oduzimanja slobode.”

12 Člankom 424. stavcima 1. i 2. NPK-a predviđa se:

„(1) Zahtjev za obnovu kaznenog [postupka] na temelju članka 422. stavka 1. točke 5. ispituje nadležni Apelativen sad (Žalbeni sud, Bugarska) kad je akt iz članka 419. donio Rajonen sad (Općinski sud, Bugarska) ili Okržen sad (Okružni sud, Bugarska) kao žalbeno tijelo, osim za nove presude.

(2) Osim u slučajevima iz stavka 1., zahtjev za obnovu kaznenog [postupka] ispituje Vrhoven kasacionen sad (Vrhovni kasacijski sud, Bugarska).”

13 Člankom 425. stavkom 2. NPK-a određuje se:

„U slučajevima iz članka 423. stavka 1. postupak se obnavlja i predmet se vraća u fazu u kojoj je postupak u odsutnosti pokrenut.”

Glavni postupci i prethodna pitanja

14 U Bugarskoj je protiv VB-a pokrenut kazneni progon. Stavlja mu se na teret, s jedne strane, da je sudjelovao u zločinačkoj organizaciji čiji su cilj bili uzgoj i distribucija opojnih droga te posjedovanje oružja i, s druge strane, da je sam posjedovao opojne droge i oružje. Te radnje predstavljaju kaznena djela za koja se može izreći kazna oduzimanja slobode.

15 VB nije primio nikakvu službenu obavijest o optužbama koje postoje protiv njega. Usto, nije informiran ni o svojem upućivanju pred sud ni, *a fortiori*, o datumu i mjestu održavanja rasprave ili posljedicama svojeg nepojavljivanja. Naime, nadležna nacionalna tijela nisu uspjela pronaći VB-a jer je on pobjegao tijekom faze provođenja istrage, prije policijske akcije radi uhićenja osumnjičenikâ. VB je, među ostalim na temelju europskog uhidbenog naloga, proglašen traženom osobom, ali nije pronađen.

16 Specializiran nakazatelen sad (Specijalizirani kazneni sud, Bugarska), pred kojim su prvotno pokrenuti kazneni postupci protiv VB-a, podnio je tijekom 2022. zahtjeve za prethodnu odluku koji se odnose na tumačenje članka 8. stavka 4. i članka 9. Direktive 2016/343. Ti su se zahtjevi osobito odnosili na pitanje zahtijeva li se tom direktivom da sud koji izriče osudu u odsutnosti, iako nisu ispunjeni uvjeti predviđeni člankom 8. stavkom 2. Direktive 2016/343, u osuđujućoj odluci izričito navede postojanje prava na obnovu postupka.

17 Presudom od 8. lipnja 2023., VB (Obavještanje osobe osuđene u odsutnosti) (C-430/22 i C-468/22, u daljnjem tekstu: presuda VB, EU:C:2023:458), Sud je na to pitanje odgovorio niječno.

- 18 Prema Sofijskom gradskom sadu (Sofijski gradski sud, Bugarska), koji je nakon ukidanja Specializiranog nakazatelenog sada (Specijalizirani kazneni sud) preuzeo kaznene postupke iz glavnog postupka i koji je sud koji je uputio zahtjev, presudu VB moguće je shvatiti na način da je bugarsko zakonodavstvo u skladu s Direktivom 2016/343 i da nije potreban nikakav napor suda – koji osuđuje osobu u odsutnosti iako nisu ispunjeni uvjeti iz članka 8. stavka 2. te direktive – kako bi se osiguralo da se informacije iz članka 8. stavka 4. druge rečenice navedene direktive priopće toj osobi.
- 19 Međutim, takvo tumačenje presude VB nije očito. Potrebno je dobiti dodatna pojašnjenja o dosegu Direktive 2016/343 kako bi se, među ostalim, razjasnilo u kojem se trenutku informacije iz članka 8. stavka 4. druge rečenice te direktive moraju priopćiti osobi osuđenoj u odsutnosti.
- 20 Sud koji je uputio zahtjev navodi da su mu ta pojašnjenja potrebna kako bi ocijenio može li nastaviti voditi u odsutnosti kaznene postupke iz glavnog postupka. Budući da postoji određena vjerojatnost da će VB biti osuđen, nužno je osigurati da će informacije koje će VB, poslije toga, primiti o osuđujućoj odluci i svojim postupovnim pravima biti dovoljne s obzirom na zajednička minimalna pravila utvrđena Direktivom 2016/343.
- 21 Taj se sud osobito želi uvjeriti da će VB, prilikom svojeg eventualnog uhićenja, biti obaviješten ne samo o činjenici da je osuđen nego i o postupovnim pravima predviđenima u članku 9. Direktive 2016/343, na koji upućuje njezin članak 8. stavak 4. druga rečenica.
- 22 Budući da te odredbe Direktive 2016/343, u skladu s točkom 28. presude od 19. svibnja 2022., Specializirana prokuratura (Suđenje optuženiku u bijegu) (C-569/20, EU:C:2022:401), imaju izravan učinak i da su bugarski sudovi na temelju članka 15. stavka 3. NPK-a dužni obavijestiti okrivljenike o njihovim postupovnim pravima, navedeni sud želi doznati koje mjere može ili treba poduzeti kako bi zajamčio da se ta direktiva poštuje nakon osude koju će izreći u odsutnosti.
- 23 U tom pogledu sud koji je uputio zahtjev najprije smatra da osoba osuđena u odsutnosti treba biti u potpunosti upoznata s razlozima zbog kojih je osuđena. Sud bi trebao pojasniti znači li to, osobito, da primjerak cjelokupne odluke donesene u odsutnosti mora biti uručen dotičnoj osobi prilikom njezina uhićenja.
- 24 Nadalje, kad je riječ o postupovnim pravima osobe osuđene u odsutnosti, sud koji je uputio zahtjev želi ishoditi tumačenje određenih izraza iz članka 8. stavka 4. druge rečenice i članka 9. Direktive 2016/343, osobito izraza „mogućnost osporavanja [te] odluke”, „pravo na obnovu postupka” i „drugo pravno sredstvo”.
- 25 U tom pogledu sud koji je uputio zahtjev naglašava da u Bugarskoj rok predviđen za podnošenje žalbe protiv osuđujuće odluke donesene u odsutnosti iznosi petnaest dana i da bez prekida teče od dana objave te osuđujuće odluke, čak i ako se dotična osoba i dalje ne može pronaći. Prema tome, u članku 423. NPK-a, koji se odnosi na eventualno ponovno pokretanje kaznenog postupka, navodi se jedino pravno sredstvo koje je dostupno protiv osuđujuće odluke donesene u odsutnosti nakon što ona, na šesnaesti dan od njezine objave, postane pravomoćna.
- 26 Bugarskim se pravom, pak, ne predviđa to da se osobu osuđenu u odsutnosti mora obavijestiti o toj mogućnosti da se zahtijeva ponovno pokretanje kaznenog postupka.

- 27 Osim toga, zahtjev za ponovno pokretanje kaznenog postupka može se podnijeti tek nakon što je odluka donesena u odsutnosti postala pravomoćna i samo je Vrhoven kasacionen sad (Vrhovni kasacijski sud), protiv čije se odluke ne može izjaviti žalba, nadležan za ispitivanje tog zahtjeva. Sud koji je uputio zahtjev dvoji o tome jamči li takvo postupovno uređenje djelotvornost „prava na obnovu postupka ili na drugo pravno sredstvo” u smislu članka 8. stavka 4. druge rečenice i članka 9. Direktive 2016/343.
- 28 Sud koji je uputio zahtjev smatra da je razvidno da je djelotvornost tog prava, usto, narušena obvezom – uz prijetnju obustavljanja postupka po zahtjevu za ponovno pokretanje kaznenog postupka – pojavljivanja pred sudom koji će ispitati taj zahtjev. Taj sud primjećuje da takav zahtjev nije jedan od zajedničkih minimalnih standarda koje je utvrdio zakonodavac Unije i da bi, s obzirom na sudsku praksu Europskog suda za ljudska prava koja se odnosi na članak 6. EKLJP-a, mogao biti nespojiv s temeljnim pravom na djelotvoran pravni lijek, kako je navedeno u članku 47. Povelje i članku 10. stavku 1. Direktive 2016/343.
- 29 Posljedica prethodno navedenih elemenata bila bi da se u Bugarskoj „pravo na obnovu postupka ili drugo pravno sredstvo kojim se omogućuje novo utvrđivanje merituma predmeta” u smislu Direktive 2016/343 ne priopćava niti čak priznaje u trenutku kada je osoba osuđena u odsutnosti obaviještena o svojoj osuđenosti. Ta osoba, međutim, može ostvariti to pravo u okviru postupka pred Vrhoven kasacionen sadom (Vrhovni kasacijski sud). Valjalo bi utvrditi je li takvo uređenje u skladu s pravom Unije.
- 30 Osim toga, sud koji je uputio zahtjev izražava bojazan da je bugarski zakonodavac, uvjetujući pravo na obnovu postupka pokretanjem postupka koji dolazi nakon trenutka u kojem odluka donesena u odsutnosti postane pravomoćna, stvorio situaciju u kojoj pravo na obnovu postupka nije obuhvaćeno područjem primjene Direktive 2016/343, kako je definirano u članku 2. te direktive, u vezi s njezinom uvodnom izjavom 12.
- 31 Nadalje, prema mišljenju tog suda, detaljna pravila predmetnog bugarskog postupovnog uređenja mogla bi onemogućiti ili pretjerano otežati predaju VB-a ako bi on bio pronađen i uhićen u drugoj državi članici. Iz članka 4.a stavka 1. točke (d) Okvirne odluke 2002/584 proizlazi da pravosudno tijelo izvršenja ne može odbiti izvršenje europskog uhiđenog naloga ako se u tom nalogu navede da će dotičnoj osobi bez odgode, nakon njezine predaje, biti dostavljena odluka donesena u odsutnosti kao i obavijest o njezinu pravu na obnovu postupka ili žalbu. Ta obavijest, međutim, nije predviđena bugarskim pravom.
- 32 Navedeni se sud također pita prema kojim bi postupovnim pravilima mogao sam utvrditi jesu li poštovani uvjeti predviđeni člankom 8. stavkom 2. Direktive 2016/343. Osobito želi znati je li njegova dužnost, prije nego što se izjasni o tom aspektu u presudi koju će donijeti u odsutnosti, saslušati odvjetnika koji brani odsutnu osobu.
- 33 Naposljetku, budući da se u ovoj fazi ne može isključiti to da će VB biti oslobođen, sud koji je uputio zahtjev želi znati jesu li pravila iz Direktive 2016/343 relevantna u takvom slučaju. Tekst te direktive u tom pogledu nije jasan jer upućuje na „odluku” donesenu u odsutnosti, a ne posebno na osuđujuću odluku donesenu u odsutnosti. Određeni dijelovi članka 8. navedene direktive, kao što su „odluka o krivnji ili nedužnosti”, upućuju na to da se odnosi na svaku odluku, dok drugi, kao što je izraz „posebno prilikom uhićenja”, upućuju na to da je riječ samo o osuđujućim odlukama donesenima u odsutnosti.

34 U tim je okolnostima Sofijski gradski sad (Gradski sud u Sofiji) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

- „1. (a) Treba li članak 8. stavak 4. drugu rečenicu Direktive [2016/343] tumačiti na način da osobu koja je u odsutnosti osuđena na kaznu zatvora, a da nije bila riječ o slučaju iz članka 8. stavka 2., treba obavijestiti o odluci kojom je osuđena prilikom uhićenja radi izvršenja te kazne?
 - (b) Koji je sadržaj zahtjeva [formuliranog tekstom] ‚obavješćuju o toj odluci‘ u skladu s člankom 8. stavkom 4. drugom rečenicom Direktive [2016/343] i traži li se [tim zahtjevom] uručenje preslike te odluke?
 - (c) U slučaju niječnog odgovora na [prvo pitanje, pod (a) i (b)]: protivi li se članku 8. stavku 4. drugoj rečenici Direktive [2016/343] odluka nacionalnog suda da osigura uručenje preslike te odluke?
2. (a) Je li u skladu s člankom 8. stavkom 4. drugom rečenicom Direktive [2016/343] nacionalna odredba kojom se u slučaju ispitivanja optužnice za kazneno djelo i donošenja sudske odluke u obliku osuđujuće presude u odsutnosti optuženika a da nisu ispunjeni uvjeti iz članka 8. stavka 2. Direktive uopće ne predviđaju pravila za obavješćavanje osobe osuđene u odsutnosti o njezinu pravu na obnovu postupka uz njezino sudjelovanje te osobito u slučaju da se osobu osuđenu u odsutnosti o tome ne obavijesti prilikom njezina uhićenja?
 - (b) Je li značajna okolnost da se nacionalnom odredbom, odnosno člankom 423. [NPK-a], određuje da se osobu osuđenu u odsutnosti obavještava o njezinu pravu na obnovu postupka, ali tek nakon što ta osoba podnese zahtjev za ukidanje te osuđujuće presude i obnovu postupka uz njezino sudjelovanje, pri čemu joj se obavijest dostavlja u obliku sudske odluke kao odgovor na taj zahtjev?
 - (c) U slučaju niječnog odgovora: jesu li ispunjeni zahtjevi iz članka 8. stavka 4. druge rečenice i članka 10. stavka 1. Direktive [2016/343] ako sud koji u odsutnosti optuženika ispituje optužnicu za kazneno djelo i donosi odluku u obliku osuđujuće presude a da nije riječ o slučaju iz članka 8. stavka 2. Direktive u svojoj odluci navede pravo te osobe na obnovu postupka ili na drugo pravno sredstvo te naloži osobama koje uhićuju osuđenu osobu da joj uruče presliku te odluke?
 - (d) U slučaju potvrdnog odgovora: protivi li se članku 8. stavku 4. drugoj rečenici Direktive [2016/343] ako sud koji donosi odluku kojom se optuženik osuđuje u odsutnosti a da nije riječ o slučaju iz članka 8. stavka 2. Direktive odluči navesti u svojoj odluci pravo te osobe na obnovu postupka ili na drugo pravno sredstvo u skladu s člankom 9. Direktive te naložiti osobama koje uhićuju osuđenu osobu da joj uruče presliku te odluke?
3. Koji je prvi, a koji zadnji mogući trenutak kad bi sud trebao odlučiti da kazneni postupak koji se vodi u odsutnosti optuženika ne ispunjava uvjete iz članka 8. stavka 2. Direktive [2016/343] te treba poduzeti mjere za osiguravanje obavješćavanja u skladu s člankom 8. stavkom 4. drugom rečenicom Direktive?
 4. Treba li u odluci navedenoj u [trećem pitanju] uzeti u obzir stajališta državnog odvjetništva i branitelja odsutnog optuženika?
 5. (a) Odnosi li se izraz ‚mogućnost osporavanja odluke‘ iz članka 8. stavka 4. druge rečenice Direktive [2016/343] na pravo podnošenja pravnog sredstva pred višim sudom ili se odnosi na osporavanje pravomoćne sudske odluke?

- (b) Što treba sadržavati obavijest o ,pravu na obnovu postupka ili na drugo pravno sredstvo u skladu s člankom 9.' koju je u skladu s člankom 8. stavkom 4. drugom rečenicom Direktive [2016/343] potrebno dostaviti osobi osuđenoj u odsutnosti a da nisu ispunjeni uvjeti iz stavka 2.: u pogledu prava na pristup takvom pravnom sredstvu ako navedena osoba osporava osuđujuću presudu donesenu u odsutnosti odnosno u pogledu prava na podnošenje takvog zahtjeva, pri čemu se osnovanost tog zahtjeva ocjenjuje u nekom kasnijem trenutku?
6. Koji je sadržaj izraza ,drugo pravno sredstvo kojim se omogućuje novo utvrđivanje merituma predmeta, uključujući ispitivanje novih dokaza, što bi moglo dovesti do ukidanja izvorne odluke' iz članka 9. prve rečenice Direktive [2016/343]?
7. Je li nacionalni propis, odnosno članak 423. stavak 3. NPK-a, kojim se zahtijeva osobni dolazak osobe osuđene u odsutnosti kao nužan uvjet za to da se ispita i prihvati njezin zahtjev za obnovu postupka, u skladu s člankom 8. stavkom 4. i člankom 9. Direktive [2016/343]?
8. Mogu li se članak 8. stavak 4. druga rečenica i članak 9. Direktive [2016/343] primijeniti na osobe oslobođene optužbi?"

O prethodnim pitanjima

Prvo pitanje, pod (a) i (b), drugo pitanje, pod (a) i (b), te treće i peto do sedmog pitanja

- 35 Prvim pitanjem, pod (a) i (b), drugim pitanjem, pod (a) i (b) te trećim i petim do sedmog pitanja, koja valja ispitati zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 8. stavak 4. drugu rečenicu Direktive 2016/343, u vezi s njezinim člankom 9., tumačiti na način da:
- osobu koja je u odsutnosti osuđena na kaznu oduzimanja slobode iako uvjeti predviđeni člankom 8. stavkom 2. navedene direktive nisu bili ispunjeni mora se, prilikom njezina uhićenja radi izvršenja te kazne, obavijestiti, s jedne strane, o odluci donesenoj u odsutnosti, pri čemu joj se uručuje, među ostalim, cjeloviti primjerak te odluke i, s druge strane, o dostupnim pravnim sredstvima, i
 - toj se direktivi protivi to da se, nakon isteka roka za podnošenje žalbe protiv odluke donesene u odsutnosti, jedino pravno sredstvo dostupno dotičnoj osobi sastoji od podnošenja zahtjeva za ponovno pokretanje kaznenog postupka sudu različitom od onoga koji je donio tu odluku i pod uvjetom da se pred tim sudom pojavi.
- 36 Valja podsjetiti na to da je predmet Direktive 2016/343, u skladu s njezinim člankom 1., utvrđenje zajedničkih minimalnih pravila koja se odnose na određene elemente kaznenog postupka, među kojima je i „pravo sudjelovati na raspravi”. Kao što je to izričito potvrđeno uvodnom izjavom 33. te direktive, to je pravo sastavni dio temeljnog prava na pošteno suđenje (presuda od 19. svibnja 2022., Specializirana prokuratura (Suđenje optuženiku u bijegu), C-569/20, EU:C:2022:401, t. 25.).
- 37 Člankom 8. stavkom 1. navedene direktive nalaže se državama članicama da osiguravaju poštovanje tog prava. Međutim, u skladu sa stavcima 2. i 4. tog članka, države članice mogu, pod određenim uvjetima, predvidjeti održavanje suđenja u odsutnosti (presuda od 19. svibnja 2022., Specializirana prokuratura (Suđenje optuženiku u bijegu), C-569/20, EU:C:2022:401, t. 26.).

- 38 Ti stavci 2. i 4. u osnovi predviđaju da osumnjičenici ili optuženici koji nisu mogli biti obaviješteni o raspravi koja se odnosi na njih ili koji, iako su bili obaviješteni o raspravi, nisu bili obaviješteni o posljedicama neopravdanog nepojavljivanja niti ih zastupa opunomoćeni branitelj, mogu biti predmetom odluke koja je donesena u odsutnosti i koja je izvršiva, ali moraju, u trenutku kada se obavješćuju o toj odluci, „posebno prilikom uhićenja”, također biti informirani o svim pravnim sredstvima kojima raspolažu u pogledu navedene odluke.
- 39 U skladu s člankom 8. stavkom 4. drugom rečenicom Direktive 2016/343, osobe protiv kojih je odluka donesena u odsutnosti iako nisu bili ispunjeni uvjeti iz članka 8. stavka 2. te direktive moraju biti obaviještene o „mogućnosti osporavanja odluke i pravu na obnovu postupka ili na drugo pravno sredstvo u skladu s člankom 9.”.
- 40 Doseg tog članka 8. stavka 4. druge rečenice treba tumačiti uzimajući u obzir tekst i kontekst te odredbe, kao i ciljeve propisa kojeg je navedena odredba dio (vidjeti u tom smislu presudu od 19. svibnja 2022., *Specializirana prokuratura (Suđenje optuženiku u bijegu)*, C-569/20, EU:C:2022:401, t. 32. i navedenu sudsku praksu).
- 41 Kad je riječ o tekstu te odredbe, valja istaknuti, kao prvo, da iz izraza „posebno prilikom uhićenja” proizlazi da, iako se ne može isključiti da osoba koja je u odsutnosti osuđena na kaznu oduzimanja slobode može biti obaviještena o toj osudi a da pritom nije uhićena u svrhu izvršenja te kazne, ta osoba mora, u slučaju uhićenja, biti obaviještena, prilikom tog uhićenja, o postojanju navedene osude ako joj ta informacija nije prethodno pružena.
- 42 Kao drugo, iz teksta članka 8. stavka 4. druge rečenice Direktive 2016/343 također proizlazi da, kada je obaviještena o postojanju osude u odsutnosti koja postoji u odnosu na nju, dotičnu osobu, u situaciji iz te odredbe, odnosno onoj u kojoj je donesena odluka u odsutnosti iako nisu bili ispunjeni uvjeti predviđeni člankom 8. stavkom 2. te direktive, također treba obavijestiti „o mogućnosti osporavanja odluke i [njezinu] pravu na obnovu postupka ili na drugo pravno sredstvo u skladu s člankom 9. [navedene direktive]”.
- 43 Iz tog se teksta mogu izvesti dva usklađena navoda. S jedne strane, upućivanje na mogućnost osporavanja odluke donesene u odsutnosti, koja je predstavljena kao zaseban i samostalan postupovni element u odnosu na „pravo na obnovu postupka ili na drugo pravno sredstvo”, upućuje na to da države članice imaju mogućnost predvidjeti postupak koji prethodi održavanju novog postupka ili korištenju drugog pravnog sredstva iz članka 9. Direktive 2016/343. Takav postupak može imati za cilj utvrditi da nisu bili ispunjeni uvjeti iz članka 8. stavka 2. te direktive i da se stoga nameće održavanje novog postupka ili korištenje „drugog pravnog sredstva”.
- 44 S druge strane, iz uporabe [rastavnog] veznika „ili” u dijelu rečenice „pravo na obnovu postupka ili na drugo pravno sredstvo” proizlazi da države članice raspolažu izborom da predvide ponovno pokretanje kaznenog postupka u obliku održavanja novog postupka ili da predvide „drugo pravno sredstvo” koje, u skladu s člankom 9. navedene direktive, mora biti istovrijedno novom postupku jer mora omogućiti novo utvrđivanje merituma predmeta, uključujući ispitivanje novih dokaza, i jer mora moći dovesti do ukidanja izvorne odluke (vidjeti u tom smislu presudu od 19. svibnja 2022., *Specializirana prokuratura (Suđenje optuženiku u bijegu)*, C-569/20, EU:C:2022:401, t. 59.).
- 45 Kao treće, iz teksta članka 8. stavka 4. druge rečenice Direktive 2016/343 proizlazi da zakonodavac Unije nije pojasnio na koji način treba pružiti informaciju o „pravu na obnovu postupka ili na drugo pravno sredstvo” (presuda VB, t. 27.). Konkretno, ta odredba ne predviđa da se ta

informacija mora navesti u odluci donesenoj u odsutnosti. Nije razvidno ni to da je sud koji donosi tu odluku dužan, na temelju te direktive, u navedenoj odluci ili nalogu koji joj je pridružen navesti koje tijelo mora priopćiti navedenu informaciju i na koji način.

- 46 Dakle, Direktivi 2016/343 ne protivi se to da država članica uspostavi postupovno uređenje koje ne dovodi automatski do ponovnog pokretanja kaznenog postupka, nego se od osoba koje su osuđene u odsutnosti i zainteresirane za takvo ponovno pokretanje zahtijeva da u tu svrhu podnesu zahtjev drugom sudu, različitom od onoga koji je donio odluku u odsutnosti, kako bi taj drugi sud provjerio je li ispunjen uvjet za pravo na obnovu postupka, odnosno to da nisu ispunjeni uvjeti predviđeni člankom 8. stavkom 2. te direktive. Takvo je uređenje u skladu s navedenom direktivom ako, s jedne strane, postupak podnošenja zahtjeva za to ponovno pokretanje faktično omogućuje obnovu postupka u svim slučajevima u kojima se, nakon provjere, utvrdi da nisu bili ispunjeni uvjeti iz članka 8. stavka 2. navedene direktive i ako je, s druge strane, osoba osuđena u odsutnosti, kada je obaviještena o svojoj osudi, također obaviještena o postojanju tog postupka.
- 47 Rezultat ispitivanja teksta članka 8. stavka 4. druge rečenice Direktive 2016/343, kako je prikazan u točki 46. ove presude, potkrijepljen je kontekstom u kojem se nalazi ta odredba.
- 48 U tom pogledu valja istaknuti da bi tumačenje navedene odredbe prema kojem se pravo na obnovu postupka mora nužno, bez daljnjeg ispitivanja, priznati osobi osuđenoj u odsutnosti čim je ona obaviještena o postojanju svoje osude bilo nespojivo s člankom 4.a Okvirne odluke 2002/584. Naime, taj članak pokazuje, u slučaju izdavanja europskog uhidbenog naloga, funkcionalnu povezanost s člankom 8. stavkom 4. drugom rečenicom Direktive 2016/343 i stoga predstavlja relevantan kontekstualni element za njegovo tumačenje. Članak 4.a Okvirne odluke 2002/584, pak, u stavku 1. točki (d) podtočki ii., kao i u stavku 3., predviđa mogućnost uspostavljanja postupka podnošenja zahtjeva za obnovu postupka. Ta bi mogućnost stoga bila lišena korisnog učinka ako bi države članice bile dužne priznati pravo na obnovu postupka čim je dotična osoba obaviještena o postojanju svoje osude u odsutnosti.
- 49 Tumačenjem članka 8. stavka 4. druge rečenice Direktive 2016/343 prema kojem bi se tom odredbom zahtijevalo neposredno priznavanje prava na obnovu postupka ne bi se, uostalom, na odgovarajući način vodilo računa o kontekstu minimalnog usklađivanja u kojem se nalazi navedena odredba. Budući da Direktiva 2016/343 pruža samo minimalna pojašnjenja o pravnim sredstvima koja moraju biti dostupna kada je odluka donesena u odsutnosti a da pritom nisu bili ispunjeni uvjeti predviđeni člankom 8. stavkom 2. te direktive, na temelju načela postupovne autonomije je na unutarnjem pravnom poretку svake države članice da odredi ta pravna sredstva.
- 50 Iz toga slijedi da pravo Unije ostavlja državama članicama marginu prosudbe za uređenje njihova postupovnog prava, pri čemu se podrazumijeva da postupovno uređenje koje je uspostavio nacionalni zakonodavac ne smije biti manje povoljno za ostvarivanje prava – od strane pojedinaca – dodijeljenih pravom Unije u odnosu na ostvarivanje prava dodijeljenih nacionalnim pravom (načelo ekvivalentnosti) i da ne smije biti uređeno na način da u praksi onemogućava ili pretjerano otežava ostvarivanje prava dodijeljenih pravom Unije (načelo djelotvornosti) (vidjeti u tom smislu osobito presudu od 23. studenoga 2023., *Provident Polska*, C-321/22, EU:C:2023:911, t. 61. i navedenu sudsku praksu).
- 51 Rezultat ispitivanja teksta članka 8. stavka 4. druge rečenice Direktive 2016/343 također je u skladu sa svrhom te direktive.

- 52 Ta se svrha sastoji, kao što je to navedeno u uvodnim izjavama 9. i 10. navedene direktive, u jačanju prava na pošteno suđenje u kaznenom postupku ojačavanjem međusobnog povjerenja država članica u njihove sustave kaznenog pravosuđa (presuda od 19. svibnja 2022., *Specializirana prokuratura (Suđenje optuženiku u bijegu)*, C-569/20, EU:C:2022:401, t. 36.).
- 53 Međutim, tumačenje članka 8. stavka 4. druge rečenice Direktive 2016/343 prema kojem se toj odredbi ne protivi postupovno uređenje koje se ne sastoji od toga da se osobu osuđenu u odsutnosti, prilikom upoznavanja s njezinom osudom, obavijesti o pravu na obnovu postupka, nego od obavješćivanja te osobe o mogućnosti da zatraži obnovu postupka pred sudom koji će provjeriti je li ispunjen uvjet za održavanje novog postupka, to jest neispunjavanje uvjeta predviđenih u članku 8. stavku 2. Direktive 2016/343, može doprinijeti ostvarenju cilja koji se odnosi na jačanje prava na pošteno suđenje, pod uvjetom da to postupovno uređenje ispunjava uvjete navedene u točki 46. ove presude, odnosno, konkretno, da nužno dovodi do održavanja novog postupka kada nisu bili ispunjeni uvjeti predviđeni u tom članku 8. stavku 2. a da pritom sud nadležan za ispitivanje zahtjeva za takav postupak ne može odbiti njegovo provođenje oslanjajući se na kriterije različite od onih predviđenih potonjom odredbom.
- 54 U ovom je slučaju na sudu koji je uputio zahtjev da ocijeni je li, s obzirom na prethodna pojašnjenja, postupovno uređenje koje je uveo bugarski zakonodavac u skladu s Direktivom 2016/343. Međutim, Sud može pružiti korisne upute u svrhu te ocjene (vidjeti po analogiji presudu od 5. svibnja 2022., BV, C-570/20, EU:C:2022:348, t. 44. i navedenu sudsku praksu).
- 55 Na temelju informacija iz zahtjeva za prethodnu odluku razvidno je da, u slučajevima poput onih u glavnom postupku, bugarsko zakonodavstvo daje Vrhoven kasacionen sadu (Vrhovni kasacijski sud) isključivu nadležnost za ispitivanje zahtjeva za ponovno pokretanje kaznenog postupka, pri čemu su oni u biti zahtjevi za obnovu postupka. Osobe osuđene u odsutnosti u toj državi članici mogu podnijeti takav zahtjev u roku od šest mjeseci od saznanja za odluku donesenu u odsutnosti, pri čemu taj rok premašuje rok u kojem se protiv te odluke može podnijeti žalba.
- 56 U tom pogledu najprije valja pojasniti da, u slučaju održavanja novog postupka nakon postupka podnošenja zahtjeva za ponovno pokretanje kaznenog postupka, samo odluka donesena nakon tog novog postupka čini, kada postane pravomoćna, konačnu odluku kojom se utvrđuje je li osumnjičenik ili optuženik počinio kazneno djelo u smislu članka 2. Direktive 2016/343, u vezi s njezinom uvodnom izjavom 12. Iz toga slijedi da je postupak podnošenja zahtjeva za ponovno pokretanje kaznenog postupka, poput onog predviđenog bugarskim pravom, obuhvaćen fazama kaznenog postupka na koje se ta direktiva primjenjuje.
- 57 Nadalje, iz točaka 46. i 50. ove presude proizlazi da uspostavljenje takvog postupka ponovnog pokretanja kaznenog postupka – koji sam po sebi ne uključuje novo suđenje, ali može dovesti do takvog suđenja – nije u suprotnosti s Direktivom 2016/343, pod uvjetom da taj postupak ponovnog pokretanja ispunjava sve zahtjeve koji proizlaze iz načela djelotvornosti i, osim toga, poštuje načelo ekvivalentnosti.
- 58 Kad je riječ o načelu ekvivalentnosti, razvidno je, pod uvjetom da to provjeri sud koji je uputio zahtjev, da je postupak podnošenja zahtjeva za ponovno pokretanje kaznenog postupka predviđen člankom 423. NPK-a dostupan, na iste načine, svim osobama osuđenima u odsutnosti. U tim se okolnostima može smatrati da je poštovano načelo ekvivalentnosti.

- 59 Što se tiče načela djelotvornosti, važno je, kao prvo, zajamčiti da postupak podnošenja zahtjeva za ponovno pokretanje kaznenog postupka dovodi do priznavanja prava na obnovu postupka u svim slučajevima u kojima nisu bili ispunjeni uvjeti predviđeni člankom 8. stavkom 2. te direktive. Naime, osobu osuđenu u odsutnosti može se lišiti prava na obnovu postupka samo ako su bili ispunjeni uvjeti iz članka 8. stavka 2. navedene direktive (vidjeti u tom smislu presudu od 19. svibnja 2022., *Specializirana prokuratura (Suđenje optuženiku u bijegu)*, C-569/20, EU:C:2022:401, t. 31.).
- 60 Međutim, kao što to proizlazi iz točke 44. presude koja je danas objavljena u predmetu C-644/23, *Stangalov*, razvidno je, pod uvjetom da to provjeri sud koji je uputio zahtjev, da postupak podnošenja zahtjeva za ponovno pokretanje kaznenog postupka kao što je onaj koji je u ovom slučaju uspostavio bugarski zakonodavac ne pruža takvo jamstvo.
- 61 Kako bi se poštovalo načelo djelotvornosti, na sudu koji je uputio zahtjev je da provjeri, kao drugo, jamči li bugarsko postupovno pravo da osoba osuđena u odsutnosti, prilikom obavještanja o postojanju te osude ili ubrzo nakon toga, dobije primjerak cjelokupne odluke donesene u odsutnosti i da joj se priopće njezina postupovna prava, uključujući u pogledu mogućnosti podnošenja zahtjeva za ponovno pokretanje kaznenog postupka, kao i sud kojemu taj zahtjev treba podnijeti te rok u kojem to mora napraviti.
- 62 U zahtjevu za prethodnu odluku sud koji je uputio zahtjev napominje da bugarsko pravo ne sadržava nikakvu odredbu kojom se izričito nalaže da se takve informacije proslijede osobama osuđenima u odsutnosti.
- 63 Kao treće, svaki postupak podnošenja zahtjeva za obnovu postupka mora biti uređen na način da se taj zahtjev obradi žurno, kako bi se u najkraćem mogućem roku utvrdilo je li postupak u odsutnosti održan a da pritom nisu bili ispunjeni uvjeti predviđeni člankom 8. stavkom 2. Direktive 2016/343. Naime, kao što to proizlazi iz članka 8. stavka 4. i članka 9. te direktive, samo postojanje prava na obnovu postupka ovisi o utvrđenju da ti uvjeti nisu bili ispunjeni. Kada država članica uspostavi postupovno uređenje u kojem, u trenutku kada dotična osoba bude obaviještena o postojanju osude u odsutnosti koja je izrečena u odnosu na nju, još nije određeno je li ta presuda izrečena a da navedeni uvjeti nisu bili ispunjeni, na toj je državi članici da osigura – jer bi inače moglo biti povrijeđeno načelo djelotvornosti – da se to ispitivanje provede ubrzo nakon podnošenja zahtjeva za obnovu postupka.
- 64 Taj je zahtjev žurnosti to važniji jer članak 8. stavak 4. Direktive 2016/343, kao i njezina uvodna izjava 39., predviđa da odluke donesene u odsutnosti, a da pritom nisu ispunjeni uvjeti iz članka 8. stavka 2. te direktive, mogu biti izvršne. S obzirom na tu mogućnost izvršenja kazni izrečenih u odsutnosti, nužno je, kako bi se očuvao koristan učinak zahtjeva za obnovu postupka, obradu tih zahtjeva popratiti preispitivanjem potrebe za zadržavanjem podnositelja zahtjeva, pri čemu je takva obveza preispitivanja uostalom navedena u članku 4.a stavku 3. Okvirne odluke 2002/584.
- 65 U ovom se slučaju čini da se člankom 423. stavcima 2. i 4. NPK-a predviđa takvo preispitivanje, čiji se rezultat, međutim, nalazi samo u odluci o ponovnom pokretanju kaznenog postupka. U okviru takve prilagodbe nacionalnog postupovnog prava, donošenje, uz najveću žurnost, odluke o tom zahtjevu za ponovno pokretanje neophodno je kako bi se poštovalo načelo djelotvornosti.

- 66 Kao četvrto, načelo djelotvornosti zahtijeva da se dotična osoba može, osobno ili posredstvom odvjetnika, izjasniti o pitanju je li postupak u odsutnosti održan iako nisu bili ispunjeni uvjeti predviđeni u članku 8. stavku 2. Direktive 2016/343. Kao što je to primijetio nezavisni odvjetnik u točkama 44. do 47. svojeg mišljenja, očitovanja koja su iznijeli kako optužba tako i obrana mogu imati odlučujući utjecaj na ocjenu tog pitanja i tako biti odlučujuća za ishod postupka podnošenja zahtjeva za obnovu postupka. Prema tome, u nedostatku mogućnosti za osobu osuđenu u odsutnosti da iznese svoje stajalište u tom pogledu, bilo bi povrijeđeno temeljno pravo na pošteno suđenje i, slijedom toga, djelotvornost postupka podnošenja zahtjeva za obnovu postupka, čiji je cilj upravo osigurati poštovanje tog temeljnog prava.
- 67 Međutim, kao što je to istaknuo nezavisni odvjetnik u točkama 60. do 62. svojeg mišljenja, ta mogućnost za osobu osuđenu u odsutnosti da podnese svoja očitovanja u svrhu ocjene toga jesu li bili ispunjeni uvjeti predviđeni člankom 8. stavkom 2. Direktive 2016/343 ne može se shvatiti na način da podrazumijeva obvezu dotične osobe da se osobno pojavi pred sudom koji ispituje taj zahtjev.
- 68 U tom pogledu valja podsjetiti na to da se, kao što je to navedeno u točki 41. ove presude, ne može isključiti da je osoba osuđena u odsutnosti bila upoznata s tom osudom a da nije bila uhićena. U takvim se okolnostima obveza dotične osobe da se osobno pojavi pred sudom kojemu je podnijela zahtjev za obnovu postupka svodi, kao što je to presudio Europski sud za ljudska prava, čija sudska praksa treba, kao što to proizlazi iz uvodnih izjava 47. i 48. Direktive 2016/343, biti uzeta u obzir (vidjeti u tom smislu presudu od 4. srpnja 2024., FP i dr. (Rasprava putem videokonferencije), C-760/22, EU:C:2024:574, t. 22. do 24.), na to da se osobu koja je još uvijek slobodna obveže da se preda kako bi mogla ostvariti svoje pravo na obnovu postupka, što nije u skladu s temeljnim pravom na pošteno suđenje (ESLJP, 14. prosinca 1999., Khalfaoui protiv Francuske, CE:ECHR:1999:1214JUD003479197, t. 49. i ESLJP, 13. veljače 2001., Krombach protiv Francuske, CE:ECHR:2001:0213JUD002973196, t. 87.).
- 69 Prema zahtjevu za prethodnu odluku, iz članka 423. stavka 3. NPK-a proizlazi da se, u slučaju osobnog nepojavljivanja dotične osobe pred Vrhoven kasacionen sadom (Vrhovni kasacijski sud), njezin zahtjev za ponovno pokretanje kaznenog postupka obustavlja, osim ako postoji „opravdani razlog” kojim se opravdava to osobno nepojavljivanje. Treba smatrati da takva obveza osobnog pojavljivanja može pretjerano otežati izvršavanje „prava na obnovu postupka ili na drugo pravno sredstvo u skladu s člankom 9. [Direktive 2016/343]” iz njezina članka 8. stavka 4.
- 70 Nakon ispitivanja usklađenosti članka 423. NPK-a s Direktivom 2016/343 s obzirom na različite zahtjeve koji proizlaze iz načela djelotvornosti, naposljetku je na sudu koji je uputio zahtjev, kao i na bilo kojem drugom nadležnom nacionalnom sudu, da, u slučaju da se u tom pogledu potvrdi postojanje nedostataka nacionalnog zakonodavstva, ocijeni je li ipak moguće tumačiti to zakonodavstvo, a osobito članak 423. NPK-a, na način kojim se omogućuje poštovanje tih zahtjeva.
- 71 Stoga je na nacionalnim sudovima, kao što je to navedeno u točki 45. presude koja je danas objavljena u predmetu C-644/23, Stangalov, da ispituju može li se članak 423. stavak 1. NPK-a tumačiti na način koji omogućuje da se isključenje prava na obnovu postupka, koje je njime predviđeno, ograniči samo na slučajeve u kojima su bili ispunjeni uvjeti predviđeni člankom 8. stavkom 2. Direktive 2016/343.

- 72 Na tim je nacionalnim sudovima i da ispitaju mogu li se odredbe bugarskog postupnog prava, kao što je članak 15. NPK-a, u vezi sa specifičnijim odredbama, tumačiti na način koji omogućuje zaključak da iz tog prava nužno proizlazi da osobe osuđene u odsutnosti, prilikom obavještanja o postojanju osude koja je u odnosu na njih izrečena u odsutnosti ili ubrzo nakon toga, moraju biti obaviještene o njihovim postupovnim pravima, osobito o mogućnosti podnošenja zahtjeva za ponovno pokretanje kaznenog postupka.
- 73 Osim toga, navedeni nacionalni sudovi moći će ispitati može li se iznimka, predviđena u članku 423. stavku 3. NPK-a, koja se odnosi na postojanje „opravdanog razloga”, tumačiti na način kojim se jamči da se zahtjevi za ponovno pokretanje kaznenog postupka ispituju kada se podnositelj zahtjeva ne pojavi osobno, nego se u svojem slučaju brani posredstvom odvjetnika.
- 74 U slučaju nemogućnosti tumačenja bugarskog zakonodavstva u skladu sa zahtjevima prava Unije, isti nacionalni sudovi dužni su izuzeti iz primjene svaku nacionalnu odredbu protivnu članku 8. stavku 4. drugoj rečenici i članku 9. Direktive 2016/343 koja ima izravan učinak (presuda od 19. svibnja 2022., Specializirana prokuratura (Suđenje optuženiku u bijegu), C-569/20, EU:C:2022:401, t. 28.), a da pritom ne moraju zatražiti ni čekati prethodno stavljanje izvan snage zakonodavne odredbe koja nije u skladu s tom direktivom (vidjeti po analogiji presudu od 21. listopada 2021., ZX (Ispravak optužnice), C-282/20, EU:C:2021:874, t. 40. i 41. i navedenu sudsku praksu).
- 75 S obzirom na sve prethodno navedeno, na prvo pitanje, pod (a) i (b), drugo pitanje, pod (a) i (b), te na treće i peto do sedmog pitanja valja odgovoriti tako da članak 8. stavak 4. drugu rečenicu Direktive 2016/343, u vezi s njezinim člankom 9.,

treba tumačiti na način da se:

- u situaciji u kojoj je osoba osuđena u odsutnosti na kaznu oduzimanja slobode iako nisu bili ispunjeni uvjeti predviđeni člankom 8. stavkom 2. te direktive, tim odredbama ne protivi to da se, nakon isteka roka za podnošenje žalbe protiv odluke donesene u odsutnosti, jedino dostupno pravno sredstvo sastoji u podnošenju zahtjeva za obnovu postupka sudu različitom od onoga koji je donio tu odluku, pod uvjetom da taj postupak podnošenja bude u skladu s načelima ekvivalentnosti i djelotvornosti. Potonji uvjet zahtijeva, među ostalim, da postupak podnošenja zahtjeva za obnovu postupka faktično omogućuje održavanje takvog postupka u svim slučajevima u kojima se, nakon provjere, utvrdi da uvjeti iz članka 8. stavka 2. navedene direktive nisu bili ispunjeni. Suprotno tomu, navedeni uvjet nije ispunjen kada je podnositelju zahtjeva za obnovu postupka naloženo, pod prijetnjom obustave postupanja po njegovu zahtjevu, da se osobno pojavi pred nadležnim sudom;
- u državi članici čije zakonodavstvo predviđa takav postupak podnošenja zahtjeva za obnovu postupka, tim člankom 8. stavkom 4. drugom rečenicom, u vezi s tim člankom 9., zahtijeva da osoba osuđena u odsutnosti, prilikom obavještanja o postojanju te osude ili ubrzo nakon toga, dobije primjerak cjelokupne odluke donesene u odsutnosti i lako razumljivu obavijest koja se odnosi, s jedne strane, na činjenicu da ima pravo na obnovu postupka ako nisu bili ispunjeni uvjeti iz članka 8. stavka 2. te direktive i, s druge strane, na postupak koji joj omogućuje da zatraži održavanje takvog postupka.

Prvo pitanje, pod (c)

- 76 Uzimajući u obzir odgovor na prvo pitanje, pod (a) i (b), drugo pitanje, pod (a) i (b), treće i peto do sedmog pitanja, nije potrebno odgovoriti na prvo pitanje, pod (c), s obzirom na to da ga je sud koji je uputio zahtjev postavio u slučaju negativnog odgovora na to prvo pitanje, pod (a) i (b).

Drugo pitanje, pod (c) i (d), i četvrto pitanje

- 77 Drugim pitanjem, pod (c) i (d), sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 8. stavak 4. drugu rečenicu Direktive 2016/343, u vezi s njezinim člankom 9. i člankom 10. stavkom 1., tumačiti na način da su zahtjevi iz te direktive ispunjeni u slučaju kada sud koji odlučuje u odsutnosti sam ispituje jesu li ispunjeni uvjeti predviđeni člankom 8. stavkom 2. navedene direktive i navede, po potrebi, u odluci donesenoj u odsutnosti, čiji će se cjeloviti primjerak morati dostaviti dotičnoj osobi nakon što bude uhićena, da potonja ima pravo na obnovu postupka.
- 78 Četvrtim pitanjem sud koji je uputio zahtjev usto u biti pita je li nužno, u okviru uređenja u kojem sud koji vodi postupak u odsutnosti ispituje jesu li ispunjeni uvjeti predviđeni člankom 8. stavkom 2. Direktive 2016/343, u tom pogledu saslušati kako optužbu tako i branitelja optuženika koji je, u toj hipotezi, odsutan.
- 79 Kao što proizlazi iz zahtjeva za prethodnu odluku, takvo postupovno uređenje nije na snazi u Bugarskoj, s obzirom na to da je zakonodavac te države članice uspostavio uređenje u kojem je Vrhoven kasacionen sad (Vrhovni kasacijski sud) isključivo nadležan za ispitivanje zahtjeva za obnovu postupka i, u okviru toga, za provjeru jesu li bili ispunjeni uvjeti predviđeni člankom 8. stavkom 2. Direktive 2016/343. Sud koji je uputio zahtjev pojašnjava da, zbog obilježja tog postupovnog uređenja i unatoč njegovu uvjerenju da ti uvjeti nisu bili ispunjeni u ovom slučaju, nije na njemu da se izjašnjava u tom pogledu.
- 80 Kao što to, osim toga, proizlazi iz odgovora na prvo pitanje, pod (a) i (b), drugo pitanje, pod (a) i (b), kao i na treće i peto do sedmog pitanja, Direktivi 2016/343 ne protivi se postupovno uređenje kojim se nadležnost za ispitivanje ispunjenosti uvjeta predviđenih člankom 8. stavkom 2. te direktive ne dodjeljuje sudu koji vodi suđenje u odsutnosti, nego drugom sudu.
- 81 Međutim, kao što to također proizlazi iz tog odgovora, važno je da takvo uređenje ne bude protivno ni načelu ekvivalentnosti ni načelu djelotvornosti.
- 82 Iz točaka 60., 62. i 69. ove presude proizlazi da bi postupovno uređenje koje je na snazi u Bugarskoj moglo biti protivno načelu djelotvornosti i, slijedom toga, ne biti u skladu s pravom Unije. Sud koji je uputio zahtjev stoga bi mogao biti u situaciji u kojoj predmetno nacionalno zakonodavstvo ne jamči poštovanje „prava na obnovu postupka ili na drugo pravno sredstvo” u smislu članka 8. stavka 4. druge rečenice i članka 9. Direktive 2016/343, koji imaju izravan učinak (presuda od 19. svibnja 2022., Specializirana prokuratura (Suđenje optuženiku u bijegu), C-569/20, EU:C:2022:401, t. 28.).
- 83 U skladu sa sudskom praksom navedenom u točki 74. ove presude, u slučaju nemogućnosti tumačenja bugarskog zakonodavstva u skladu sa zahtjevima prava Unije, sud koji je uputio zahtjev dužan je izuzeti iz primjene svaku nacionalnu odredbu protivnu odredbama članka 8. stavka 4. druge rečenice i članka 9. Direktive 2016/343, a da pritom ne mora zatražiti ni čekati prethodno stavljanje izvan snage zakonodavne odredbe koja nije u skladu s tom direktivom.

- 84 U tim je okolnostima potrebno odgovoriti na drugo pitanje, pod (c) i (d), kao i na četvrto pitanje, koja valja ispitati zajedno, s obzirom na to da odgovor na ta pitanja može, ovisno o slučaju, biti odlučujući za nastavak kaznenih postupaka iz glavnog postupka.
- 85 Iako se Direktiva 2016/343 ne može tumačiti na način da se njome sudu koji odlučuje u odsutnosti nalaže da u svojoj odluci odluči o pravu na obnovu postupka (presuda VB, t. 31.), ona državama članicama ostavlja široku marginu prosudbe u pogledu svoje provedbe i stoga se ne može tumačiti ni na način da se njome tom sudu zabranjuje da, tijekom suđenja koje se vodi u odsutnosti, ispita jesu li ispunjeni uvjeti iz članka 8. stavka 2. te direktive i, ako ti uvjeti nisu ispunjeni, da u svojoj odluci navede da dotična osoba ima pravo na obnovu postupka.
- 86 Budući da, kao što je to navedeno u točki 66. ove presude, očitovanja koja su podnijele kako optužba tako i obrana mogu imati odlučujući utjecaj na ocjenu pitanja jesu li ispunjeni uvjeti predviđeni člankom 8. stavkom 2. Direktive 2016/343, u okviru ispitivanja koje u tom pogledu provodi sud koji vodi suđenje u odsutnosti važno je da on sasluša odvjetnika koji zastupa dotičnu osobu, pri čemu je potonja, u toj hipotezi, odsutna.
- 87 S obzirom na prethodno navedeno, na drugo pitanje, pod (c) i (d), i na četvrto pitanje valja odgovoriti tako da članak 8. stavak 4. drugu rečenicu Direktive 2016/343, u vezi s njezinim člankom 9. i člankom 10. stavkom 1., treba tumačiti na način da su zahtjevi iz te direktive ispunjeni u slučaju kada sud koji vodi suđenje u odsutnosti sam ocijeni – nakon što je u tom pogledu saslušao kako optužbu tako i obranu – jesu li ispunjeni uvjeti predviđeni člankom 8. stavkom 2. navedene direktive i, u protivnom, navede, u odluci donesenoj u odsutnosti, čiji se cjeloviti primjerak mora dostaviti dotičnoj osobi prilikom njezina obavještanja o toj odluci ili ubrzo nakon toga, da ona ima pravo na obnovu postupka.

Osmo pitanje

- 88 Osmim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 8. stavak 4. drugu rečenicu i članak 9. Direktive 2016/343 tumačiti na način da se oni ne primjenjuju samo u slučaju osude u odsutnosti, nego i u slučaju oslobađanja u odsutnosti.
- 89 Naime, prema mišljenju tog suda, ne može se isključiti to da VB bude oslobođen. Navedeni sud stoga želi znati, prije nego što protiv VB-a nastavi suđenje u odsutnosti i odluči o njegovoj krivnji ili nedužnosti, je li pravo na pošteno suđenje primjereno zaštićeno u slučaju oslobađanja u odsutnosti.
- 90 U tom pogledu valja istaknuti, kao što je to naveo nezavisni odvjetnik u točkama 33. i 34. svojeg mišljenja, da se pravo na pošteno suđenje, čiji je bitan element pravo sudjelovati na raspravi, primjenjuje u svakom kaznenom postupku u kojem se može donijeti odluka kojom se utvrđuje nedužnost ili krivnja optuženika. S obzirom na uvodne izjave 47. i 48. Direktive 2016/343, iz kojih proizlazi da je prilikom tumačenja te direktive važno uzeti u obzir sudsku praksu Europskog suda za ljudska prava koja se odnosi na članak 6. EKLJP-a, za odgovor na osmo pitanje valja se osloniti na sudsku praksu tog suda prema kojoj optuženik ima temeljno pravo sudjelovati na raspravi u svim okolnostima, čak i ako je konačni rezultat povoljan za njega (ESLJP, 15. prosinca 2005., Vanyan protiv Rusije, CE:ECHR:2005:1215JUD005320399, t. 20. do 25. i 67.).
- 91 To široko područje primjene prava sudjelovati na raspravi je, uostalom, naglašeno samim tekstom članka 8. stavka 2. Direktive 2016/343, u kojem se spominje „odluka o krivnji ili nedužnosti osumnjičenika ili optuženika”.

- 92 Posljedica tog teksta članka 8. stavka 2. Direktive 2016/343 jest da izraz „odluka” iz članka 8. stavka 4. i članka 9. te direktive upućuje na svaku odluku, donesenu u kaznenom postupku, o krivnji ili nedužnosti optuženika.
- 93 Doseg članka 8. stavka 4. i članka 9. navedene direktive ne može se, naime, odvojiti od dosega članka 8. stavka 2. te direktive, s obzirom na to da se upravo „pravo na obnovu postupka ili na drugo pravno sredstvo” iz navedenog članka 8. stavka 4. i navedenog članka 9. temelji na neispunjavanju uvjeta predviđenih tim člankom 8. stavkom 2.
- 94 To tumačenje nije dovedeno u pitanje postojanjem izraza „prilikom uhićenja” u članku 8. stavku 4. Direktive 2016/343. Naime, taj je izraz popraćen izrazom „posebno”, iz kojeg proizlazi da uhićenje nije jedina situacija na koji se odnosi ta odredba.
- 95 Prema tome, na osmo pitanje valja odgovoriti tako da članak 8. stavak 4. drugu rečenicu i članak 9. Direktive 2016/343 treba tumačiti na način da se oni ne primjenjuju samo u slučaju osude u odsutnosti, nego i u slučaju oslobođanja u odsutnosti.

Troškovi

- 96 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (četvrto vijeće) odlučuje:

- 1. Članak 8. stavak 4. drugu rečenicu Direktive (EU) 2016/343 Europskog parlamenta i Vijeća od 9. ožujka 2016. o jačanju određenih vidova pretpostavke nedužnosti i prava sudjelovati na raspravi u kaznenom postupku, u vezi s člankom 9. te direktive,**

treba tumačiti na način da se:

- u situaciji u kojoj je osoba osuđena u odsutnosti na kaznu oduzimanja slobode iako nisu bili ispunjeni uvjeti predviđeni člankom 8. stavkom 2. te direktive, tim odredbama ne protivi to da se, nakon isteka roka za podnošenje žalbe protiv odluke donesene u odsutnosti, jedino dostupno pravno sredstvo sastoji u podnošenju zahtjeva za obnovu postupka sudu različitom od onoga koji je donio tu odluku, pod uvjetom da taj postupak podnošenja bude u skladu s načelima ekvivalentnosti i djelotvornosti. Potonji uvjet zahtijeva, među ostalim, da postupak podnošenja zahtjeva za obnovu postupka faktično omogućuje održavanje takvog postupka u svim slučajevima u kojima se, nakon provjere, utvrdi da uvjeti iz članka 8. stavka 2. navedene direktive nisu bili ispunjeni. Suprotno tomu, navedeni uvjet nije ispunjen u slučaju kada je podnositelju zahtjeva za obnovu postupka naloženo, pod prijetnjom obustave postupanja po njegovu zahtjevu, da se osobno pojavi pred nadležnim sudom;
- u državi članici čije zakonodavstvo predviđa takav postupak podnošenja zahtjeva za obnovu postupka, tim člankom 8. stavkom 4. drugom rečenicom, u vezi s tim člankom 9., zahtijeva da osoba osuđena u odsutnosti, prilikom obavještanja o postojanju te osude ili ubrzo nakon toga, dobije primjerak cjelokupne odluke donesene u odsutnosti i lako razumljivu obavijest koja se odnosi, s jedne strane, na

činjenicu da ima pravo na obnovu postupka ako nisu bili ispunjeni uvjeti iz članka 8. stavka 2. te direktive i, s druge strane, na postupak koji joj omogućuje da zatraži održavanje takvog postupka.

- 2. Članak 8. stavak 4. drugu rečenicu Direktive 2016/343, u vezi s njezinim člankom 9. i člankom 10. stavkom 1.,**

treba tumačiti na način da su:

zahtjevi iz te direktive ispunjeni u slučaju kada sud koji vodi suđenje u odsutnosti sam ocijeni – nakon što je u tom pogledu saslušao kako optužbu tako i obranu – jesu li ispunjeni uvjeti predviđeni člankom 8. stavkom 2. navedene direktive i, u protivnom, navede, u odluci donesenoj u odsutnosti, čiji se cjeloviti primjerak mora dostaviti dotičnoj osobi prilikom njezina obavještanja o toj odluci ili ubrzo nakon toga, da ona ima pravo na obnovu postupka.

- 3. Članak 8. stavak 4. drugu rečenicu i članak 9. Direktive 2016/343**

treba tumačiti na način da se:

oni ne primjenjuju samo u slučaju osude u odsutnosti, nego i u slučaju oslobađanja u odsutnosti.

Potpisi